

Zsivity Tímea

Ohrid: szemben a végtelen halogatás perspektívájával

Közös magyar–észak-macedón kormányülés volt szeptember 27-én Ohridban. A tanácskozás egyik fő témája Észak-Macedónia Európai Unióhoz való jövőbeli csatlakozása volt.¹ Az Európai Unió Tanácsa 2024. második félévi magyar elnöksége prioritásként kezeli a következetes és érdemeken alapuló bővítéspolitikát.²

Míg a nyugat-balkáni országoknak elsősorban gazdasági érdeke fűződik a csatlakozáshoz, addig a gyorsan változó nemzetközi színtéren az EU fő célja határai biztonságának fenntartása és világpolitikai pozíciójának megőrzése. Magyarország az EU Tanács soros elnökeként dinamizálni szeretné a Nyugat-Balkán csatlakozási folyamatait, valamint a régió szempontjait – az EU csatlakozási feltételeivel összehangolva – az uniós politika prioritásai közé emelni.

Az uniós csatlakozási tárgyalásokra jellemző, hogy társadalmi-gazdasági és politikai értelemben felkészült országok esetében is több évet vett igénybe. Az Ukrajnával és Moldovával való csatlakozási tárgyalások megkezdése szimbolikus gesztusként értékelhető, az EU jelzéseként Oroszország és szövetségesei irányába, hogy amennyiben szükséges, képes egységesen fellépni érdekei és értékei megóvása érdekében. Az unió hasonló megfontolásból döntött úgy, hogy Albánia és Észak-Macedónia integrációs útja különválík. Tirana újabb lépést tett előre az EU-hoz való csatlakozási folyamatban. Az unió nagykövetei szeptember végén döntöttek arról, hogy október 15-én kormányközi konferenciát tartanak Luxemburgban.³ Németország albániai nagykövete, Karl Bergner kijelentette: reméli, hogy Albánia második kormányközi konferenciájának híre reményt adhat más régióbeli országoknak, még akkor is, ha nem mindenki profitál ebből egy időben.⁴

Az unió lépése növelte a vele szembeni kritikus hangokat a régióban. A Nyugat-Balkán országainak uniós integrációja hosszú, évtizedek óta zajló folyamat, amelynek pozitív kimenetelét még mindig nem látni. Ezzel összefüggésben

¹ MTI 2024.

² Az Európai Unió Tanácsa 2024. második félévi magyar elnökségének programja 2024.

³ JONES 2024.

⁴ JONES 2024.

az elmúlt években többszörösére nőtt az euroszeptikusok száma a térségben. Fontos megjegyezni, hogy Észak-Macedónia 2004-ben nyújtotta be az európai uniós tagság iránti kérelmét, és 2005-ben kapta meg az EU-tagjelölti státuszt.⁵ A várakozásokkal szemben az EU csak 2022 júliusában tartotta meg első kormányközi konferenciáját Észak-Macedóniával, egy időben Albániával, amely 5 évvel később, 2009-ben kérelmezte EU-tagságát, és 2014-ben nyerte el a tagjelölti státuszt.⁶

Az Európai Bizottság 2023. évi országjelentéséből kiderül, hogy Észak-Macedónia teljes mértékben igazodott a közösség kül-, biztonság- és védelempolitikájához.⁷ A jelentésben azt is megfogalmazták, hogy az ország továbbra is aktív szerepet játszik a vegyes migrációs áramlások kezelésében. A Frontex, valamint Észak-Macedónia határigazgatási együttműködéséről szóló megállapodás 2023. április 1-jén lépett hatályba, amely lehetővé teszi a Frontex számára, hogy közös műveleteket hajtsanak végre a határokon átnyúló bűnözés elleni küzdelem és az irreguláris migráció ellenőrzése érdekében, a nemzetközi normákkal összhangban és az emberi jogok maradéktalan tiszteletben tartása mellett.⁸

A Bizottság jelentéséből az is kiderül, hogy a csatlakozási tárgyalások megkezdése szempontjából kulcsfontosságú a jószomszédi kapcsolatok kialakítása és a meglévő kétoldalú megállapodásokba foglaltak végrehajtása. A dokumentum nevesíti az Észak-Macedónia és Görögország közötti „Prespa-megállapodást”,⁹ valamint a Bulgáriával kötött barátsági, jószomszédi viszonyról és együttműködésről szóló szerződést, beleértve annak jegyzőkönyveit is.¹⁰

Jelen pillanatban a legfőbb problémát ismét a bolgár vétó jelenti, amely a két ország közötti történelmi-kulturális vitából ered. A történelem során Észak-Macedónia szláv lakosainak etnikai hovatartozását több szomszédos ország (Szerbia, Bulgária, Görögország) is vitatta. A bolgárok jelentős része a mai napig nem fogadta el, hogy a macedónok eltérő etnikumot alkotnak. A Bolgár Tudományos Akadémia Bolgár Nyelvi Intézetének 1978-ban megfogalmazott álláspontja szerint a macedón nyelv a bolgár nyelv dialektusának tekinthető.¹¹ Bulgária erre hivatkozva azzal a követeléssel állt elő, hogy

⁵ Észak-Macedónia [é. n.].

⁶ Albánia [é. n.].

⁷ European Commission 2023.

⁸ European Commission 2023.

⁹ European Commission 2023.

¹⁰ European Commission 2023.

¹¹ MILANOV 2017.

a szkopjei kormányzat ismerje el a macedón nyelv bolgár eredetét.¹² Továbbá felszólította az észak-macedón kormányt, hogy az alkotmány szövegébe foglalt nemzetiségek mellé kerüljön be a bolgár is.¹³ Az alkotmánymódosításhoz kétharmados támogatásra van szükség, viszont a jelenlegi kormány nem támogatja a módosító javaslatot. Ahhoz, hogy Észak-Macedónia tovább tudjon lépni az EU-s csatlakozási folyamatban, teljesítenie kell a bolgárok által támasztott alkotmánymódosítási követelményeket, amelyekbe szemlátomást Brüsszel hallgatólagosan beleegyezett.

Hrisztijan Mickoski, a macedón miniszterelnök szerint az ország „példátlan” helyzetben van, mivel bilaterális megállapodások kerültek be az uniós tárgyalási keretbe, amelyek jelentősen akadályozzák a haladást.¹⁴ „Ha ez a feltétele annak, hogy Észak-Macedónia folytathassa a tárgyalásokat, akkor azt mondom Brüsszelben – nem, köszönöm!” – jelentette ki Mickoski.¹⁵

A két ország közötti feszültség fokozásához nagyban hozzájárult a bolgár belpolitikai krízis, ahol Észak-Macedónia kérdése ismét a napi politika központi témájává vált. A bolgár Van Ilyen Nép párt éles kritikával illette Észak-Macedóniát. Kijelentette, hogy az ország soha nem fog csatlakozni az EU-hoz, amíg nem fogadja el a bolgár kisebbség követeléseit.¹⁶ Itt fontos megjegyezni, hogy az ország a csatlakozási tárgyalások megkezdése érdekében – a Görögországgal folyó több évtizedes vita lezárásaként – 2019-ben Macedóniáról Észak-Macedóniára változtatta a nevét.¹⁷

Megállapítható, hogy az elhúzódó – egyes nyugat-balkáni országok esetében meg sem kezdett – csatlakozási tárgyalások következménye az euroszeptikusok számának növekedése és az EU-n kívüli szereplők térnyerése a régióban. Az unió számára is kulcsfontosságú, hogy a közösség maradjon a nyugat-balkáni országok első számú gazdasági és politikai partnere. A kétoldalú kapcsolatok rendezése és a régió országainak integrációja miatt sokkal támogatóbb hozzáállásra lenne szükség.

2024. október 14.

¹² EGERESI 2022.

¹³ European Commission 2023.

¹⁴ VARGA 2024.

¹⁵ Euronews–AP 2024.

¹⁶ VARGA 2024.

¹⁷ *Final Agreement for the Settlement of the Differences as Described in the United Nations Security Council Resolutions 817 (1993) and 845 (1993), the Termination of the Interim Accord of 1995, and the Establishment of a Strategic Partnership Between the Parties* 2018.

Felhasznált irodalom

- Albánia [é. n.]. *Consilium*. Online: www.consilium.europa.eu/hu/policies/albania/#accession
- Az Európai Unió Tanácsa 2024. második félévi magyar elnökségének programja (2024). Online: <https://hungarian-presidency.consilium.europa.eu/media/1ztb2e2b/2024-masodik-fele-vi-magyar-elnokseg-programja.pdf>
- EGERESI Zoltán (2022): *A bolgár–macedón identitásvita*. Online: https://real.mtak.hu/139078/1/KE_2022_07_BG_MK_bolgar_macedon_identitasvita_Egeresi_0321.pdf
- Észak-Macedónia [é. n.]. *Consilium*. Online: www.consilium.europa.eu/hu/policies/republic-north-macedonia/
- Euronews–AP (2024): Bulgária örül, hogy az EU egyelőre blokkolja Észak-Macedónia csatlakozását. *Euronews*, 2024. szeptember 27. Online: <https://hu.euronews.com/my-europe/2024/09/27/bulgaria-eu-blokkolas-eszak-macedonia-csatlakozas-alkotmany-kisebbseg>
- European Commission (2023): *Commission Staff Working Document, North Macedonia 2023 Report*. SWD/2023/693 final. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023SC0693>
- Final Agreement for the Settlement of the Differences as Described in the United Nations Security Council Resolutions 817 (1993) and 845 (1993), the Termination of the Interim Accord of 1995, and the Establishment of a Strategic Partnership Between the Parties* (2018). Online: <https://mfa.gr/images/docs/eidikathemata/agreement.pdf>
- JONES, Mared Gwyn (2024): Albania Has Potential to Be Accession ‘Frontrunner,’ EU Ambassador Says. *Euronews*, 2024. szeptember 27. Online: www.euronews.com/my-europe/2024/09/27/albania-has-potential-to-be-accession-frontrunner-eu-ambassador-says
- MILANOV Viktor (2017): *Macedónia konfliktusainak nemzetközi jogi és politikai vetületei*. PhD-disszertáció. Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. Online: <https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/d5556f4e-02db-4fba-aac6-533537f3cf32/content>
- MTI (2024): Orbán Viktor: A Nyugat-Balkán népei és országai többet érdemelnek, mint amit Brüsszelsből kapnak. *Mandiner.hu*, 2024. szeptember 27. Online: <https://mandiner.hu/belfold/2024/09/orban-viktor-a-nyugat-balkan-nepei-es-oroszagai-tobbet-erdemelnek-mint-amit-brusszelbol-kapnak>
- VARGA Szilveszter (2024): Albánia és Észak-Macedónia európai útjai elválnak, Várhelyi egy látnok. *BALK Magazin*, 2024. szeptember 26. Online: <https://balk.hu/2024/09/26/albania-eszak-macedonia-europai-unio/>